

Лекція №6

*«Правове регулювання зайнятості
та*

працевлаштування»

План:

- 1. Поняття зайнятості, державні гарантії у сфері зайнятості.
- 2. Державна служба зайнятості та її повноваження.
- 3. Поняття працевлаштування, його правові форми.
- 4. Соціальний захист безробітного.

І. Поняття зайнятості, державні гарантії у сфері зайнятості.

Проблеми зайнятості та працевлаштування мають місце в усіх державах світу, у тому числі й у розвинутих країнах з ринковою економікою. Сьогодні в Україні це питання є одним з найбільш актуальних. В Україні зберігається тенденція зростання як офіційного так і не офіційного безробіття. Офіційне безробіття, яке враховує осіб, зареєстрованих державною службою зайнятості, і приховане (реальне) безробіття.

- *Показник безробіття визначається двома способами:*

- 1) показник безробіття – це відносний показник, який характеризує ступінь нереалізованого пропонування робочої сили на ринку праці (є спеціалісти, але на ринку праці немає відповідної кількості вакансій щоб всі вони мали робочі місця)
- 2) показник зареєстрованого безробіття відображає частку осіб – які перебувають на обліку в державній службі зайнятості, та мають статус безробітного в загальній чисельності населення працездатного віку.

«Рівень безробіття» відображає загальну ситуацію в країні щодо безробіття, а «рівень зареєстрованого безробіття» - частку громадян зареєстрованих в службі зайнятості, як безробітні.

Основними причинами безробіття, як за результатами обстеження, так і за адміністративними даними державної служби зайнятості, найчастіше виступають: звільнення за власним бажанням; вивільнення з економічних причин; неможливість знайти роботу після закінчення навчального закладу.

Основними напрямками сучасної політики зайнятості є сприяння в працевлаштуванні незайнятого населення і надання допомоги в профпідготовці та перепідготовці, а також стимулювання створення гнучкого ринку праці.

До обов'язків держави у справі забезпечення прав громадян на зайнятість і працевлаштування належать такі:

- створити спеціальні служби для працевлаштування і підтримувати цю діяльність на належному рівні,
- забезпечити необхідну профорієнтацію, навчання і перенавчання працівників,
- надавати послуги у цій сфері безкоштовно,
- забезпечувати рівність можливостей і заборону дискримінації,
- приділяти особливу увагу працевлаштуванню соціально не захищених верств населення, зокрема інвалідів, тривало безробітних, підлітків, жінок.

Зайнятість - не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно.

Види зайнятості:

Вільно обрана зайнятість - реалізація права громадянина вільно обирати вид діяльності, не заборонений законом (зокрема такий, що не пов'язаний з виконанням оплачуваної роботи), а також професію та місце роботи відповідно до своїх здібностей і потреб; **Неповна зайнятість** - зайнятість працівника на умовах робочого часу, що менший від норми часу, передбаченої законодавством, і може встановлюватися за договором між працівником і роботодавцем з оплатою праці пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку;

Повна зайнятість - зайнятість працівника за нормою робочого часу, передбаченою згідно із законодавством, колективним або трудовим договором;

Продуктивна зайнятість - зайнятість, що дає змогу забезпечити ефективне суспільне виробництво та задовольнити потреби працівника на рівні не менше встановлених законодавством гарантій

Відповідно до ст.4 Закону України «Про зайнятість населення» до зайнятого населення належать:

- особи, які працюють за наймом на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством,
- особи, які забезпечують себе роботою самостійно (у тому числі члени особистих селянських господарств),
- особи, які проходять військову чи альтернативну (невійськову) службу,
- особи, які на законних підставах працюють за кордоном та які мають доходи від такої зайнятості,
- особи, які навчаються за денною формою у загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах та поєднують навчання з роботою.

До зайнятого населення також належать:

- непрацюючі працездатні особи, які фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом, інвалідом I групи або за особою похилого віку, яка за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду або досягла 80-річного віку, та отримують допомогу, компенсацію та/або надбавку відповідно до законодавства;
- батьки - вихователі дитячих будинків сімейного типу, прийомні батьки, якщо вони отримують грошове забезпечення відповідно до законодавства;
- особа, яка проживає разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, та одержує грошову Слід відрізнити поняття «зайнятість» і «працевлаштування», до зайнятого населення належать не лише трудящі, а й ті, що навчаються або перебувають на військовій службі. Законодавством встановлено державні гарантії зайнятого населення які поділяються на **основні** (що мають загальний характер і стосуються всього населення) і **додаткові** (встановлені для окремих категорій населення):

Основні державні гарантії у сфері зайнятості:

- добровільність праці, вибір або зміна професії,
- захист від необґрунтованої відмови у прийнятті на роботу,
- компенсація матеріальних витрат у зв'язку з направленням на роботу в іншу місцевість,
- виплата вихідної допомоги працівникам які втратили постійну роботу,
- безплатне навчання безробітних нових професій, перепідготовка в системі державної служби зайнятості.
- виплата безробітним у встановленому порядку допомоги по безробіттю,
- включення періоду перепідготовки та навчання нових професій матеріальної допомоги по безробіттю до стажу роботи, а також до безперервного стажу роботи.

Додаткові гарантії: передбачені для певних категорій осіб які не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці

До таких осіб відносяться:

- один з батьків або особа, яка їх замінює і має на утриманні дітей віком до шести років, виховує без одного з подружжя дитину віком до 14 років або дитину-інваліда, утримує без одного з подружжя інваліда з дитинства (незалежно від віку) та/або інваліда I групи (незалежно від причини інвалідності);
- діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування;
- особи, яким виповнилося 15 років та які прийматися на роботу;
- особи, звільнені після відбуття покарання або примусового лікування;
- молодь, яка закінчила або припинила навчання, звільнилася із строкової військової або альтернативної (невійськової) служби і яка вперше приймається на роботу;
- особи, яким до настання права на пенсію за віком залишилося 10 і менше років тощо

2. Державна служба зайнятості та її повноваження.

Спеціальним органом працевлаштування виступає державна служба зайнятості, яка складається з :
Державного центру зайнятості, центру зайнятості АРК, Обласних, Київського і Севастопольського міських, районних, міжрайонних центрів зайнятості; центрів професійного навчання незайнятого населення, центрів профорієнтації, інспекції контролю за дотриманням законодавства про зайнятість населення.

На державну службу зайнятості покладено такі обов'язки :

- аналізувати і прогнозувати попит та пропозиції на робочу силу, інформувати населення і державні органи управління про стан ринку праці;
- консультувати громадян, власників підприємств, установ, організацій про можливість одержання роботи і забезпечення робочою силою про вимоги , що ставляться до професій;
- вести облік вільних робочих місць і громадян які звертаються з питань працевлаштування;
- надавати допомогу громадянам у підборі підходящої роботи, а власникам – у підборі необхідних працівників;
- надавати послуги по професійному навчанню і працевлаштуванню вивільнюваним працівникам і зайнятому населенню;
- реєструвати безробітних і надавати їм допомогу в тому числі грошову.

- **Державна служба зайнятості має право:**
- одержувати від підприємств статистичні дані про наявність вакантних робочих місць, про всіх звільнених і прийнятих працівників та інформацію про передбачувані зміни в орієнтації підприємства, що можуть привести до вивільнення працівників.
- направляти на працевлаштування на підприємства всіх форм власності громадян, які звертаються до центра зайнятості відповідно до рівня їх освіти і підготовки,
- направляти громадян за їх бажанням на оплачувані громадські роботи,
- у встановленому законодавством порядку надавати громадянам допомогу по безробіттю,
- розпоряджатися у встановленому законодавством порядку коштами фонду сприяння зайнятості,
- оплачувати вартість професійної підготовки осіб, працевлаштування яких потребує здобуття нової професії,
- застосовувати штрафні санкції до підприємств, установ, організацій в разі порушення строків подання ними даних про вивільнення працівників.

В сучасних умовах в юридичній літературі досить часто вживається термін «часткове безробіття». Як діє механізм виплати соціальної допомоги у даній ситуації ви дізнаєтесь далі.

3. Поняття працевлаштування, його правові форми.

До державної служби зайнятості за сприянням у працевлаштуванні мають право звертатися усі незайняті громадяни, які бажають працювати, а також зайняті громадяни, які бажають змінити місце роботи, працевлаштуватися за сумісництвом або у вільний від навчання час. Послуги служби зайнятості для громадян безоплатні.

Зайняті громадяни які бажають змінити професію або місце роботи працевлаштуватися за сумісництвом, чи у вільний від навчання час і звернулися до служби зайнятості **підлягають обліку.**

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну на визначений термін одержують право на трудову діяльність лише за наявності в них дозволу на працевлаштування, виданого державною службою зайнятості України якщо інше не передбачено міжнародним договором.

У разі використання праці іноземців без дозволу служби зайнятості, з підприємств незалежно від форм власності державна служба стягує штраф за кожну таку особу у 50 кратному розмірі неоподаткованого мінімуму доходів громадян

Молодий спеціаліст -

випускник професійно-технічного або вищого навчального закладу, який після навчання у місячний строк працевлаштувався на відповідну роботу за тією кваліфікацією, яку він набув під час навчання та уклав трудовий договір.

4. Соціальний захист безробітного.

Безробітними визнаються – працездатні громадяни працездатного віку, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів і зареєстровані в державній службі зайнятості, як такі, що шукають роботу, готові та здатні приступити до підходящої роботи.

Не можуть бути визнані безробітними громадяни:

- у віці до 16 років, за винятком тих, які працювали і були вивільнені у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, реорганізації і ліквідації підприємства або скорочення чисельності;
- які уперше шукають роботу і не мають професії (спеціальності) у тому числі випускники шкіл у разі відмови їх від проходження професійної підготовки;
- які відмовилися від двох пропозицій підходящої роботи з моменту реєстрації їх у центрі зайнятості, як осіб які шукають роботу;
- які мають право на пенсію за віком, у тому числі на пільгових умовах, на пенсію за вислугу років або досягли встановленого законом пенсійного віку.

Соціальне страхування на випадок безробіття – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття в незалежних від застрахованих осіб обставинах надання соціальних послуг за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Право на соціальний захист на випадок безробіття є конституційним правом громадян (ст. 46 Конституції України).

Страховальниками – є роботодавці та самі застраховані особи, які відповідно до цього Закону сплачують страхові внески.

Страховиком – є Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Страховий випадок – подія через яку застраховані особи втратили заробітну плату або інші доходи, внаслідок втрати роботи з незалежних від них обставин та зареєстровані в установленому порядку як безробітні, готові та здатні приступити до підходящої роботи і дійсно шукають роботу.

Часткове безробіття – це втрата працівниками частини заробітної плати внаслідок вимушеного тимчасового скорочення встановленої відповідно до законодавства України нормальної тривалості робочого часу та перерви в отриманні заробітної плати чи скороченням її розмірів у зв'язку з тимчасовим припиненням виробництва без переривання трудових відносин.